

University of Tabriz-Iran
Quarterly Journal of
Philosophical Investigations
ISSN (print): 2251-7960 (online): 2423-4419
Vol. 12/ Issue. 25/ winter 2019

The Analysis of Translation as an Art by Aristotle's Poetics

Mahdi Bahrami

*PhD Student, University of Religions & Denominations,
E-mail: mahdybahrami@gmail.com*

Abstract

In this text, which employs the analytic-comparative method, we read the Poetics of Aristotle in a new way to take an example of translation as an artistic creation. We can present the result of the essay as a metaphor called “the art of translation”, and then we refer to four evidences which can support our metaphor: reading the text as seeing the world, understanding the meaning as perceiving the main action, representing the text as recreating an image, and word making as the art of poetic. If we want to explain the useful dimension of our research, it can be said: every translation (if it is considered as an artistic creation) has a moral dimension which depends on its imitation of the author's line and reader's culture, and also has an artistic dimension that attends to the beauty of text and new vision of culture. According to Moderation theory of Aristotle, an ideal intercultural translation sees the right of author and reader by the equal criterion. Then it shows a production that is combined with “representation”, a term which can embrace the beauty and ethic in the art of translation.

Keywords: poetics, representation, artistic creation, art of translation, cultural relationship

1. Mimesis in art and translation

As Aristotle has said about art and poetry, they are based on Mimesis or imitation. It means that he believes art is Mimesis. But his theory about this issue is totally different to Plato's thought. He thinks that Mimesis is not imitation of Ideas as Plato thought. Mimesis in his thought is imitation from the existence, aspect or form of things in this world. So he emphasizes that Mimesis is imitation of something or maybe happenings outside of man. After collecting all of Aristotle's thoughts, especially about poetry, it seems clear that the imitation or Mimesis is a representation of the subject of imitation in which sometimes the subject of imitation has been represented better than its fact, like tragedy, and sometimes worse, like Comedy.

It seems that we can see translation as imitation, understanding the latter as in Aristotle's conception of art mentioned above. Indeed, a translator at the beginning of his translation process looks at the text deeply and tries to understand it as well as possible. After that, he thinks about the value of translations. In this step, if the text has repeatability in other languages and cultures, the translator starts the imitation from an original text to create another text. It seems that this process is like what an artist does to create artworks.

2. resemblances between art and translation

On the basis of Aristotle's *Poetics*, we want to explain some resemblances between art and translation to describe our conception of translation as an art. We think those resemblances can convince us to see translation as an art.

The first resemblance between creation of artworks and translation is at the first step of them.

The first resemblance between the artistic creation and translation is in their first step. Viewing the environment and finding something for imitation is the first step of artistic creation, which is like confronting and reading a text for translation. It is clear that viewing the environment deeply and reading a text carefully are necessary for artistic creation and translation because a surface of them cannot be suitable and helpful for Mimesis or imitation.

The second step of artistic creation and translation is the accurate understanding of the subject of imitation. In Fact, deep and accurate understanding is necessary for exact imitation. Without comprehensive understanding, imitation of things is not possible. Both artist and translator in the process of imitation should take this step. In the other words, it seems that by deep and exact understanding they can find the direction of similarity between subject of imitation and artwork or translated text.

Rewriting text in a new language like representing an image is the third step of imitation that is visible in the process of artistic creation and translation. In this step, combining their understanding and viewing the environment,

translator and artist try to create the subject of imitation in a new style and a new form.

The last step of imitation in artistic creation and translation is that of choosing colors in art and words and other literary elegances in translation, and using them. In this step, paying attention to details of their work, artist and translator try to create a new thing that is similar to the subject of imitation, although it is a new thing and there may be some differences between them. As was stated, the understanding of the subject of imitation by artist and translator is a very important step, in which, however, their thought of the subject of imitation is not totally the same as it, and so, during creating the new thing their understanding and thought can affect the form and the style of the new thing.

3. conclusion

In conclusion, it seems that, because of the similarity between art and translation based on Aristotle's conception of art, we can move from ethical and aesthetic functions of art, and artist's moral duty in creating art, to the same aspects in translation and translator.

In other words, based on Aristotle conception, while translator makes a faithful imitation and a creative presentation of the source, after the ethical decision to translate and promote the original text, he should pay attention to linguistic and cultural details of his translation. In this regard, while observing his audience in the target language, he also refreshes his insights and attitudes because this two-sided view, the center of gravity of moderation, will take into account the aspects of beauty and ethics in the cultural interactions of societies.

References

- Aristotle, (1382), *Ethics of Nicomachus*, translation of Mohammad Hasan Lotfi, Tehran, New Design.
- Aristotle, (1388), *About the Art of Poetry*, Translated by Soheil Mohsen Afnan, Tehran, Hekmat.
- Aristotle, (1973), *Fan al-Sha'r*, Abdul Rahman Badawi's research, Beirut, Dar al-Safat.
- Aristotle (1392), *Sermon*, Translation by Ismail Sa'adat, Tehran, Hermes.
- Aristotle, (2006), *Metaphysics*, Sharaf al-Din Khorasani Translation, Fourth Edition, Tehran, Wisdom.
- Plato, (1380), *Period of works*, translation by Hasan Lotfi, Tehran, Kharazmi.
- Bermann, Sandra and Wood (Edit), (2005), *Michael, Nation, language, and the ethics of translation*, Princeton University Press.

- Koskinen, Kaisa, (2000), *Beyond Ambivalence; Postmodernity and the Ethics of Translation*, University of Tampere.
- Meschonnic, Henri, (2011), *Ethics and Politics of Translating*, Translated and edited by Pier-Pascale Boulanger, Benjamins Translation Library.
- Venuti, Lawrence (Edit), (2000), *The Translation Studies Reader*, Routledge.

تحلیل ترجمه به مثابه یک هنر با اقتباس از بوطیقای ارسطو*

مه‌دی بهرامی**

دانشجوی دکتری حکمت هنر دینی، دانشگاه ادیان و مذاهب قم

چکیده

در این مقاله ضمن تعهد به روشی تحلیلی- تطبیقی و با رجوع به آن‌چه ارسطو در بوطیقا ترسیم نموده، فرآیند ترجمه را همچون روند شکل‌گیری یک اثر هنری قرائت می‌کنیم. در مسیر مستندسازی این قرائت، خوانش متن به مثابه مشاهده محیط، فهم معنی به مثابه درک کردار، بازآفرینی متن به مثابه بازنمایی تصویر و واژه‌گزینی به مثابه صنعتی شاعرانه، چهار وجه شبه در تکوین استعاره «هنر ترجمه» هستند. در تشریح ثمره این قرائت نیز به این نقطه می‌رسیم که ترجمه‌ای که همچون اثر هنری ورز یافته باشد، واجد یک وجه اخلاقی (یعنی تقلید وفادارانه از متن مبدأ) و یک وجه زیبایی‌شناختی (یعنی نوآوری برای فرهنگ مقصد) است. بر مبنای حکمت صناعی ارسطو، آن‌چه ترجمه مطلوب را در مرکز این پیوستار تعادل می‌بخشد، توجه به دو مضمون خلاقیت و بازنمایی است. بر این اساس، ترجمه در عین تمکین از ملاحظات اخلاقی، به ابداعات زیبایی‌شناسانه متمایل می‌شود و با این چشم انداز هنری و اخلاقی، روزنه‌ای را برای تعامل فرهنگ‌ها می‌گشاید.

واژگان کلیدی: بوطیقا، محاكاة، آفرینش هنری، هنر ترجمه، تعامل فرهنگی

تایید نهایی: ۱۳۹۵ / ۸ / ۲۲

* تاریخ وصول: ۱۳۹۷ / ۵ / ۲۵

** E-mail: mahdybahrami@gmail.com

مقدمه

مطابق رای مشهور افلاطون در کتاب جمهوری، هنر تقلیدی نازل از نسخه رونوشتی است که خود بی‌اعتبار جوهر مثالی‌اش فاقد اصالت هستی‌شناختی، غایب از دلالت معناساختی و عاری از عینیت معرفت‌شناختی است (افلاطون، ۱۳۸۰، ج ۲: ۸۶۱). هر چند این نظریه هنری افلاطون با نظری که او در تیمائوس تقریر کرده اندکی تعدیل شده و او نهایتاً جایگاهی میانی‌تر را برای هنر تدارک می‌بیند (همان، ج ۳: ۱۸۲۱) اما در هر حال هنر افلاطونی محصولی است که لاجرم باید از حیث زیبایی‌شناختی و ارزش‌شناختی با نسخه اصلی خود- که مستقر در جهان مثل است- منطبق گردد. در عین حال، می‌دانیم که موضع ارسطو در برابر افلاطون در نفی مثل و اصرار او بر تثبیت قابلیت انتزاع ذهن از پدیده‌های محسوس (ارسطو، ۱۳۸۵: ۳۴)، در کنار پافشاری وی بر ارزش آفرینش هنری (ارسطو، ۱۳۸۸: ۲۳)، از مضامین مکرر و مشهور در تاریخ فلسفه و مطالعات نظری هنر به حساب می‌آید.

اگر با توسعه در معنای فن و صنعت بخواهیم فرآیند ترجمه را مقارن با روند آفرینش هنری تقریر کنیم، رجوع به اثر مشهوری که ارسطو در باب هنر نگاشته و به نام *بوطیقا*- یا به بیانی دیگر *صناعة الشعراء* (ارسطو، ۱۹۷۳: ۱۲)- اشتهار یافته الهام‌بخش خواهد بود. در این مقاله ضمن بازخوانی متن *بوطیقا* و بازسازی آن در مسیر پرسش مرکزی متن پیش‌رو، صنعت ترجمه را به مثابه یک اثر هنری مورد توجه قرار داده و ثمره این قرائت را در ابعاد اخلاقی و زیبایی‌شناختی این اثر هنری بررسی می‌کنیم. البته این نکته را نیز باید در نظر داشت که عنصر خیال در *بوطیقا* ارسطو برای بازنمایی اثر هنری جاگاه مهمی دارد این در حالی است که این عنصر، اصلی‌ترین عامل شکوفایی ذهن و زبان مترجم، در تمام مراحل ترجمه است. با این همه، چنان چه در متن مقاله تشریح خواهیم کرد، باید توجه کرد که بازبینی اثر نهایی و ارائه نسخه اصلی، پیش از خلاقیت در قوای خیالی و بیش از ذوق ورزی هنری، نیازمند مراقبت از حریم اخلاقی زبان- در مبدا و مقصد- است. انگیزه ما در پیشبرد این تحقیق، استفاده از میراث فلسفه کلاسیک در تقویت مطالعات میان‌رشته‌ای است. مطالعاتی که یکی از مصادیق آن تدوین یک چشم‌انداز اخلاقی- زیبایی‌شناختی از پدیده همواره مهم ترجمه خواهد بود. در واقع تحلیل ترجمه به مثابه صنعتی آمیخته با «هنر» که به شرط ملائمت با مبانی «اخلاق»، فرهنگ‌ها را به کوشش برای هم‌زبانی بیش‌تر ترغیب خواهد کرد، فرصتی است برای ساری کردن زیبایی اخلاق‌محور در کالبد فرهنگ.

خوانش متن و مشاهده محیط

آنچه ارسطو در باب هنر شاعری نگاشته، مقید به قید تقلید است. در واقع او تأکید دارد که هنر در هر حال تقلیدی از صوت، تصویر یا رویدادی خارج از وجود آدمی است. به بیان ارسطو، تفاوت هنرهای متفاوت در تفاوت آنان در نوع و وسیله تقلید از جهان خارج است. این تفاوت در تقلید به حسب وسایل، موضوع و شیوه تقلید مختلف خواهد بود. از نگاه ارسطو، میل به هنر پردازی، برخاسته از دو گرایش در سرشت آدمی است؛ اول) شوق به تقلید از موضوعات پرجاذبه که ویژگی مشترک انبیا بشر است.

دوم) آموختن از محیط که با رویت نسخه مشابه و منتقل شدن به موضوع اصلی و منبع تقلید، تحقق می‌یابد (ارسطو، ۱۳۸۸: ۲۱-۲۹).

البته از نگاه ارسطو تقلید طی مراتب و مراحل صورت می‌گیرد که هر یک ارزش خاص خود را دارند. این انواع عبارت‌اند از:

الف) تقلید از موضوع مورد نظر آن‌چنان که هست.

ب) تقلید از هر پدیده آن‌چنان که مردم می‌بینند یا به نظر شخص هنرمند چنین می‌آید.

ج) تقلید از مردم به صورتی بهتر از آن‌چه در واقع هستند (همان: ۱۰۹).

این تفاوت در نوع و مرتبه تقلید، ما را متوجه نکته‌ای مهم در فن شعر ارسطو می‌کند. پرسش این‌جاست که چه نکته‌ای در محیط پیرامون ذهن هنرمند وجود دارد که او را به فهم انواع و چگونگی تقلید فراخوانده و وی را به انتخاب بهترین نوع تقلید سوق می‌دهد. این پرسش را در فراز بعدی دنبال خواهیم کرد.

اما در خصوص ترجمه نیز به نظر می‌رسد مسیری مشابه با فرآیند تقلید از موضوعات مندرج در محیط پیرامون صورت می‌گیرد. به این معنا که مترجم نیز نخستین گام در پیمایش مسیر ترجمه را از رویت متن و خوانش دقیق آن آغاز می‌کند. در واقع مترجم نیز به سان هنرمند با رجوع به یک اثر مکتوب یا شفاهی، هنگامی آن‌را شایسته ترجمه می‌یابد که پیش‌تر آن‌را قابل تکرار یافته باشد.^۱ در این مسیر نیز مترجم به سیاق هنرمند با نظر به متن یا نوایی که آن‌را ادراک می‌کند، تصمیم به تقلید از آن گرفته و مسیر خلق اثری را که از حیث ساز و کار پیدایش، هم جهت با آفرینش هنری است، تعقیب خواهد کرد. در این‌جا می‌توان همان دو عامل در تقویت انگیزش تقلید هنری را در تقلید ترجمه‌ای نیز دنبال کرده و میل به تقلید از مطالب مطلوب و نیز میل به آموختن معرفتی تازه از این معارف، البته در زبان مقصد، را دو عامل اولیه در ایجاد انگیزه ترجمه معرفی کرد.

جدول زیر خلاصه‌ای از نقش تقلید در آفرینش هنری را در قیاس با وضع مشابه این پدیده در فرآیند

ترجمه ارائه می‌کند:^۲

آفرینش هنری	فرآیند ترجمه	وجه اشتراک
مشاهده محیط پیرامون و لذت از تقلید موارد جذاب	دریافت اثر مکتوب یا شفاهی و تصدیق ارزش آن برای تکرار در زبان دیگر	لذت تقلید از پدیده‌های مهم
تکرار به قصد تطبیق نسخه اصلی و تقلیدی برای کسب معرفت تازه	گسترش بخشیدن به مضامین با تکرار آن‌ها در زبان دیگر و دریافت وجهی تازه از معنی	تقلید برای درک معنای تازه

فهم معنی و درک کردار

در پیگیری پرسش از چرایی تاکید ارسطو بر انواع تقلید، به طریق مطلوب تقلید از نگاه این فیلسوف منتقل می‌شویم. مطابق بیان ارسطو، در روند و فرآیند کار تقلید و محاكاة، توصیف افعال اشخاص محوریت می‌یابد. مطابق این نگاه، محاكاة همان بازسازی موضوع تقلید است که طی این فرآیند، موضوع تقلید را یا بهتر از

آنچه هست توصیف می‌کند یا بدتر از آن چه هست و یا مساوی با آن چه هست. همین تفاوت در تراژدی و کمدی هم وجود دارد که اولی فرد را برتر از آن چه هست توصیف می‌کند و دومی او را پست‌تر از وضع فعلی‌اش می‌سازد (ارسطو، ۱۳۸۸: ۲۵).

در حقیقت می‌توان گفت: با بازگشت به آن چه از افلاطون در مقدمه این متن یادآوری کردیم، ارسطو در مقام پاسخ به استاد خویش برآمده و کار هنرمند را نه تقلید محض، بلکه تقلیدی برگزیده و توأم با تأمل در نسخه اصلی تلقی می‌کند. از همین رو هنرمند با نظر به عواقب تقلید و با التفات به اهمیت موضوع تقلید، دست به آفرینش هنری می‌زند. طبعاً نتیجه کار او در قامتی ظهور خواهد یافت که شاید بهتر از نسخه اولیه باشد. تأکید بر این نکته لازم است که ارسطو بر خلاف افلاطون، از پذیرش عالم مثل امتناع ورزیده و از این رو نسخه اصیل آسمانی را برای اشیاء و کنش‌ها در نظر نمی‌گیرد. از نگاه او نسخه اصلی همان گزینه موجود در جهان طبیعت است که البته هنرمند با موهبت خلاقیت خود، مسیر بازسازی طبیعت در قامت یک محصول ابداعی را طی کرده و مجوز این بازسازی را نیز از عطش هم نوعان خود به کسب معرفت تازه اخذ کرده است.

در مقام تأکید بر اهمیت هنر است که ارسطو با جزء کاوی اقسام هنرها، تأکید می‌کند که تقلید از احوال مردان بزرگ و جدی در حماسه هم مثل تراژدی وجود دارد. در نگاه ارسطو، طی فرآیند تقلید، مضمون و سیرت (اوصاف و وجه ممیزه شخصیت‌ها) و گفتار و فکر (تمام مضمون و بیان داستان) محوریت می‌یابد. البته منظره نمایش و آواز هم مورد توجه او بوده که بحثی مربوط به نحوه اجرای هنر می‌باشد و از بحث متن شناسانه مطرح در این مقاله به دور است (ارسطو، ۱۳۸۸: ۳۷).

در مقام تأکید بر وجه آفرینشگرانه اثر هنری و دور بودن هنر از تقلید مبتذل است که در تقریر ارسطو، تراژدی تقلید مردمان نیست، بلکه تقلید کردار و زندگی و سعادت و شقاوت آنان است؛ زیرا شخصیت آدم‌ها مهم‌تر از شخص آن‌هاست. از این رو هنرمند نیز توجه خود را به شخصیت و کنش اشخاص و موضوعات خارج متمرکز ساخته و با بهره‌گیری از قابلیت گزیده بینی و خلاصه سازی خود، به حکایت و بازنمایی محیط و نه تقلید محض از آن می‌پردازد.

در این نگاه، آنچه از رویدادهای جاری و روزمره باقی می‌ماند، افعال و افسانه و مضمون است؛ زیرا صرف تقلید از یک رویداد یا مجرد تکرار یک آواز مزیتی به حساب نمی‌آید و نهایتاً مضمون و محتوای مورد تقلید برقرار خواهد ماند که محصول گزینش و اقتباس هنرمند از وقایع و اصوات پیرامون است. در همین نقطه است که ارسطو تأکید می‌کند تفاوت مورخ و شاعر در این جاست که مورخ حوادثی را که واقعا روی داده‌اند در اثر خود ردیف می‌کند و شاعر به حوادثی که ممکن است روی دهد، نظر می‌اندازد و آن‌ها را دست‌چین می‌کند (ارسطو، ۱۳۸۸: ۴۷). از این روی، در تنظیمات دانش از نگاه ارسطو، شعر، فلسفی‌تر از تاریخ است. چون گستره‌ای فراتر از نقل قول صرف را در نور دیده است. در شعر امور عالم دست‌کاری می‌شوند تا ضمن لذت‌اندوزی هنرمند و مخاطبش از این جابجایی‌ها، معرفتی تازه هم نصیب آدمیان شود. از نگاه ارسطو هنر با پرداختن به کنش، سیرت افراد را به عنوان مقصد نهایی خود به نمایش می‌گذارد. در تعریف ارسطویی، سیرت اشخاص (Character) باید پسندیده، دارای تناسب (از حیث زن و مرد)،

مشابه با شخصیت اصلی و تاریخی و دارای ثبات (شخصیت واحد و قابل توصیف) باشد (ارسطو، ۱۳۸۸: ۶۷). این توجه به وجوه مطلوب یک سیرت ممتاز، در بحث از وجوه اخلاقی هنر و ترجمه کارآمد خواهد بود.

اکنون می‌توان گفت: مقارن با ظهور اثر هنری به مثابه امری برخاسته از قابلیت‌گزینه‌ش هنرمند از جهان پیرامون، مترجم نیز با فهم جوهره و عصاره معنی در متن مبدأ، مسیری مشترک با آفریدگار اثر هنری را طی می‌کند. در مسیر ترجمه نیز مترجم پس از گزینش متن مطلوب برای ترجمه، در فهم معنای مرکزی و لایه‌های فرعی و تاویلی آن خواهد کوشید. متعاقب تعهد به ضرورت فهم جوهره معنی است که مترجم در مقام نمایان‌دن جوهر معنی نیز از ترجمه تحت اللفظی و فاقد روح معنی اجتناب خواهد کرد. در واقع اگر بخواهیم به ترجمه مطلوب از منظر ارسطویی نظر کنیم، یکی از مولفه‌های آن خودداری از ترجمه لغوی و متقابلاً وفاداری به روح معنی خواهد بود. در این گام دوم نیز ترجمه با رعایت جوانب آفرینش هنری به پیش رفته و خود را برای باززایی متن در بطنی تازه مهیا می‌کند.

جدول زیر خلاصه‌ای از نقش سیرت و کنش در آفرینش هنری را در قیاس با وضع مشابه این پدیده در فرآیند ترجمه ارائه می‌کند:

آفرینش هنری	فرآیند ترجمه	وجه اشتراک
دریافت کنش اصلی افعال و فهم سیرت اشخاص	درک روح معنی متن و دریافت هسته مرکزی آن	کاوش در معنی اصلی و ویرایش عناصر فرعی

بازآفرینی متن و بازنمایی تصویر

اما با نظر به دو مرحله پیش یعنی مشاهده و دریافت کنش اصلی رویداد یا سیرت اصلی شخصیت، به این مساله منتقل می‌شویم که فرآیند بازنمایی این کنش و سیرت مقید به کدامین قواعد و قیود است؟ مطابق الگوی ارسطویی، هنرمند در این گام تازه تلاش می‌کند با ارائه ترکیبی تازه از یک پدیده عادی و روزمره، وجه اصلی التفات و توجه به آن را یادآوری نماید. شناخت روش درست نقل و بیان رویداد یا طریق درست انعکاس منش و شخصیت در محصول هنری، همان صنعتی است که هنرمند باید بدان آراسته گردد تا مقصود خویش را محقق گرداند. در بیان ارسطو، نقل قول مستقیم و تقلید در حین عمل برجسته شده است که جمع هر دو می‌تواند عبارت اخیری برای تصویرسازی خلاقانه از وقایع و کنش‌ها باشد. در واقع هنرمند در جای لازم از نقل قول مستقیم بهره می‌گیرد و در جایی دیگر، انتقال تصویر و کنش مرکزی در قامتی مصور و غالباً غیر مستقیم را انتخاب می‌کند. این روش بیانی، یکی دیگر از وجوه نمایان‌گر خلاقیت در آفرینش هنری است که هنرمند را از منزل تقلید و تکرار محض عبور داده و آفریده وی را در اوج اقتباس و گزینش و بازآفرینی شکوهمند می‌سازد.

به باور ارسطو، شاعر باید خودش آن‌چه را می‌گوید در قلب خود تصور کند تا در درک و انتقال آن موفق‌تر باشد (ارسطو، ۱۳۸۸: ۷۴). به بیان او، خطای شاعرانه بدتر از خطای محتوایی است. وی مثال اسب شاخدار و تصویر غلط از آن را مطرح می‌کند. خطای اول (یعنی نسبت دادن شاخ به اسب) ناشی از فقدان

اطلاع شاعر از رویداد بیرون بوده و در قیاس با خطایی که محصول ناتوانی او در آفرینش هنری است (یعنی تصویر ناقص و نارس از یک اسب عادی)، قابل گذشت به حساب می‌آید. از این رو هنرمند باید تلاش خود را صرف تقویت بازنمایی خلاقانه نماید و از سطحی سازی اثر خودداری کند، همچنان که پیش‌تر نیز از سطحی دیدن و سراسیمه تقلید کردن برحذر داشته شده است.

در این گام می‌توان گفت: ضرورت عبور از مسلمات پیشین در وقت دریافت مطلب جدید (همان: ۱۱۴) از نکات مهم و مورد تاکید ارسطو است. برای اینکه هنرمند با پدیده‌هایی تازه مواجه است و علاوه بر کوشش برای فهم آن‌ها، باید خود را برای بازنمایی سخاوتمندانه از آن‌ها نیز آماده نماید؛ زیرا نمایاندن مطلب جدید و تازه، نیازمند ظرفیتی فراخ‌تر از مناسبات و تناسبات روزمره و مألوف است و قوه‌ای قوی را در کنار طبع لطیف از هنرمند طلب می‌کند. در حقیقت همان‌گونه که هنرمند در مشاهده و اقتباس از جوهر اصلی موضوعات مورد مشاهده دقیق بوده، اینک نیز باید در ارائه تصویری متناسب با الگوی اولیه و نمایاندن وجهی برگزیده از آن کامیاب باشد.

همچنین در بحث از امر محال باورپذیر و امر ممکن باور ناپذیر، بیان ارسطو این است که آن‌چه سرمشق قرار می‌گیرد باید بالاتر از آن‌چه واقعی است، باشد. به همین جهت است که هنرمند همچنان در مقام رفع اشکال افلاطونی قرار گرفته و ملزم به رعایت جانب‌گزینی و گریز از تکرار طوطی‌وار خواهد بود. از این رو هنرمند در عین رعایت موضوع تقلید، در بهتر نمایاندن آن می‌کوشد تا وجه سازنده اثر و مهارت خود در انتقال آن را به مخاطب و منتقد خویش منتقل نماید.

از نگاه ارسطو، ساخت عقده داستان و حل آن هر دو برای هنر شاعری مهم است؛ زیرا هنرشناسی و کارآزمودگی هنرمند با گزینش و پردازش و گره‌گشایی از توالی درست رویدادها و سیر منطقی آنان قابل شناخت و تحسین است. هنرمند با پردازش درست داستان، وقت خود را صرف گره‌گشایی از آن می‌نماید تا اثر او واجد تاثیر مطلوب باشد. در همین زمینه، ارسطو بحث قیاس کاذب را مطرح کرده است. منظور او از این تعبیر این بوده که در روند پردازش اثر هنری، آن‌چه مورد انتظار مخاطب قرار دارد، گره‌گشایی از رویدادها مطابق با منطق داستانی است. اصطلاح قیاس کاذب از این روی برجسته می‌شود که هنرمند ضمن توجه به نقاط آغازین رویدادهای اثر خود، به توالی منطقی و اجتناب ناپذیر آن‌ها توجه می‌یابد. از پس این توالی است که اثر هنری مطلوب به بار می‌نشیند و محصول نهایی قابل ارائه می‌گردد. نهایتاً به نظر می‌رسد هنرمندی هنرمند در این است که با عبور از معضلی که افلاطون آن‌را به هنر نسبت داده، صرفاً تقلیدگر نباشد و با نظر به کنش و سیرت، محصولی تازه و مبتکرانه، ولی وفادار به نسخه مورد تقلید را بیافریند.

ارسطو از تصویرسازی اشخاص در وجهی بهتر از آن‌چه هستند سخن رانده و آفرینش هنری را متعهد به این قبیل نوآوری‌ها دانسته است. پرسش این است که آیا ترجمه هم می‌تواند در زبان و بیان بهتر از متن اصلی باشد؟ پاسخ قابل ارائه این‌که مطابق با الگوی ارسطو می‌توان این رویکرد را با ذکر قیودی پذیرفت. در واقع ترجمه نیز اصالتاً با ابداع به پیش می‌رود و همچنان که گذشت متن را نه در قامت لغوی محض بلکه در بستر معنایی مطلوب خود در می‌یابد. این همان گام دوم در تقارن میان ترجمه و هنر است

که در فراز پیش از آن سخن گفتیم. اما در این جا می‌توان مترجم را در حکم آفرینشگری دانست که با فعلیت بخشیدن به خلاقیت هنری خویش، دست کم در دو موضع کلامی استوارتر از متن اصلی را ارائه خواهد داد:

الف) خواناتر شدن متن ترجمه نسبت به متن اصلی.

ب) توان تصویرسازی کلمات ترجمه، در قامتی گویاتر از متن اصلی.

در مورد اول مترجم با بهره از توانش زبانی خود کلامی سهل‌تر و گویاتر از زبان اصلی را به مخاطب تحویل می‌دهد و حتی اگر لازم باشد، با کوتاه کردن جملات و افزودن نقطه و نشانه‌هایی متناسب با اختیارات زبانی خود، متنی روان‌تر از نسخه اولیه را نصیب مخاطب ترجمه خود خواهد ساخت. اما نکته این‌جاست که مترجم می‌تواند با افزودن به توان متن اصلی در بخش تصویری واژگان، اثری تازه‌تر و مصورتر از زبان مبدأ را ارائه نماید. در حقیقت ترجمه می‌تواند با کلماتی مصورتر و تصویرسازتر از متن اصلی صورت گرفته و ایماژ را در مخاطب متن تقویت نماید (ارسطو، ۱۳۸۸: ۲۶).

تفاوتی که ارسطو میان حماسه و تراژدی ترسیم کرده و حدی که برای هر یک از آنان قائل شده، می‌تواند الگویی برای رعایت جوانب سخن در ترجمه قرار گیرد (همان: ۱۰۴). ارسطو بر این باور است که حد کلام در تراژدی و حماسه به حسب نوع و گونه این دو هنر متفاوت است که این تفاوت می‌تواند به هنر مترجم نیز راه یافته و او به حسب نوع متن، راهبرد ترجمه خود را برگزیده و ایجاز یا تطویل را سرمشق خود قرار دهد.

جدول زیر خلاصه‌ای از نقش بازنمایی در آفرینش هنری را در قیاس با وضع مشابه این پدیده در فرآیند ترجمه ارائه می‌کند:

آفرینش هنری	فرآیند ترجمه	وجه اشتراک
بازسازی موضوع مورد نمایش در صورتی برگزیده	انتقال هسته مرکزی معنا به زبان جدید با تصویری تازه	تغییر در نسخه اصلی و گویاتر شدن آن برای مخاطب

واژه‌گزینی و صناعت شاعری

در فرآیند آفرینش هنری، واپسین جزئی که از پی فهم و انعکاس کنش و سیرت به نحوی مبتکرانه مورد توجه هنرمند و مخاطب ورزیده اوست، مهارت‌های مرتبط با صنعت بدیع است که در نقش آخرین تراش به پیکره اثر هنری تلقی می‌شود. در واقع هنرمند وارد مرحله‌ای می‌شود که می‌توان آن را هنر لفاظی و صنعت‌آرایی او معرفی کرد.

یکی از نکات مورد تاکید ارسطو در این بحث، اعتدال در لفظ است. مطابق بیان او، اعتدال مورد نظر در جایی است که لفظ در عین این‌که قابل فهم است، از الفاظ عامیانه و پست برتر باشد. از منظر ارسطو، کلامی که بیش از حد متصنع باشد، فکرت و سیرت را پنهان می‌دارد. همچنین از نگاه وی، افراط در آرایه پردازی و لفاظی و تفریط در آن موجب نکوهش کلام است. از نگاه ارسطو، در بحث عبور از معانی حقیقیه و گرایش به معانی دورتر، مهارت در استعمال مجازات نیکوست. سخن ارسطو این است که در حین آفرینش

هنری از نوع کلامی آن، لفظ و بیان و مجاز وارد می‌شود و این واسطه‌های بلاغی، در فهم مراد و معنا و نیز در تشخیص صنعت و مهارت آفریننده، سرنوشت ساز هستند (ارسطو، ۱۳۸۸: ۱۰۹).

موضع گریزناپذیری که هنرمند را به مجاز سوق می‌دهد در جایی است که الفاظ معنی ندارند و یا مستلزم تناقض‌اند. از نگاه ارسطو، در این هنگام باید به معانی مجازی توجه کرد و روح حاکم بر مراد شاعر را دریافت. این همه نشان می‌دهد که در پردازش اثر هنری، آنچه محوریت می‌یابد، توجه به تمام مراحل و ظرایف آفرینش محصول است. ظرایفی که جملگی بر رعایت حریم خاص هنر گواهی داده و تحسین بیننده را بر می‌انگیزند.

همین ملاحظات در مقام ترجمه نیز محوریت یافته و مترجم را به ورزیده شدن در به کارگیری صناعات زبانی مختلف فرا می‌خواند. در واقع مترجم نیز به سان هنرمند آن‌جا که نسخه اصلی را قابل انتقال با زبان شفاف و روزمره نیابد، دست به دامان صنایع ادبی شده و بدیل مستعار را جایگزین نسخه اصلی گنگ و نارسا خواهد یافت. توان ادبی مترجم در انتخاب بهترین معادل استعاری برای متن اصلی، همان دقیقه‌ای است که هنرمند نیز خود را بدان ملتزم می‌یابد. به تصریح ارسطو، هنرمند ملزم به رعایت اعتدال در پردازش صناعات است و بر همین قیاس، مترجم نیز با رعایت جانب احتیاط در دور شدن از الفاظ مستعمل در متن اصلی، معادل یابی مثالی را با ذکر علقه مجازات و به دست دادن کلید اسرار مثل‌ها دنبال خواهد کرد. در این گام مترجم در عین تبعیت از متن اصلی، تمام تلاش خود را صرف ارائه محصولی زیبا خواهد کرد. این همان طریقی است که می‌تواند مترجم را به لغت بازی یا ماله‌کشی ادبی متهم نماید. اما اگر خواسته باشیم ترجمه را به سان یک محصول هنری ارائه نماییم، ناگزیر از تحمل این نوع از ظرافت پردازش ادبی خواهیم بود.

اما در مقام پاسخ به این سوال که طرح استعاره هنر ترجمه و طی کردن گام‌های پیشین در تشریح فرایند مشابهت‌سازی میان هنر و ترجمه واجد کدام ثمره و فایده است، در فراز بعدی نشان خواهیم داد که اصرار بر تعبیر هنر ترجمه، واجد ثمرات فرهنگی قابل توجهی خواهد بود. در واقع فایده این قرائت از ترجمه و تدوین چشم‌انداز آن به عنوان آفرینش یک اثر هنری به شرحی که خواهیم دید، در عرصه تعامل فرهنگی راهگشاست.

جدول زیر خلاصه‌ای از نقش صنعت‌گری در آفرینش هنری را در قیاس با وضع مشابه این پدیده در فرایند ترجمه ارائه می‌کند:

آفرینش هنری	فرآیند ترجمه	وجه اشتراک
فهم مواقع گریزناپذیر استعاره	فهم وجوه استعاری واژگان در زبان مبدأ	درک معنای حقیقی از معنای استعاری
استعمال بهترین استعارات در پردازش متن نهایی	تلاش برای انتقال محتاطانه استعارات به زبان مقصد	صناعت شناسی و آرایه پردازش

اعتدال، زیبایی و اخلاق؛ چشم انداز تعامل فرهنگی

با نظر به فرآیند مشترک هنرورزی و ترجمه‌نگاری، فایده این نوع قرائت را در همبستگی زیبایی و اخلاق خواهیم یافت. امروزه توجه به تفاوت‌های فرهنگی و زبانی که ناخواسته مسیر ترجمه را عوض می‌کنند و سرنوشت جدید را برای متن مقصد رقم می‌زنند، به ویژه پس از گسترش فلسفه‌های پست مدرن، مورد توجه پژوهشگران حوزه ترجمه قرار گرفته است (Koskinen, 2000: 35). در این چالش، سخن از این است که در فرآیند ترجمه به حس، حال زبانی و فرهنگی دو متن وفادار بمانیم یا معنی واژگان را صرفاً آن‌گونه که در متن مبدأ به کار رفته بازگردانیم که این از سوالات مطرح در اخلاق ترجمه است (Meschonnic, 2011: 66).

می‌دانیم که در بیان ارسطو، آفرینش هنری مقارن و ملزم با رعایت حریم اخلاقی است. همین حریم اخلاقی به هنرمند در گزینش و آفرینش بهتر یاری می‌رساند. از نگاه وی، اگر کسی از اخلاق رنج ببرد، به هدف مطلوب تراژدی دست نمی‌یابد (ارسطو، ۱۳۸۸: ۳۹). همچنین باید توجه داشت که مطابق تعریف ارسطویی، بین اجزاء امر زیبا باید نظم و ترتیب برقرار باشد. در تعریف ارسطو، زیبایی یعنی نظم و اندازه؛ این تناسب با اعتدال اخلاقی نیز مقارن است. در این نگاه، حقیقت جذابیت هنری در این دقیقه است که حوادث از این جهت که مجرد بخت و اتفاق به نظر نمی‌رسند و مقید به نظم و قاعده‌اند، زیبا و جذاب هستند (همان: ۵۰).

مطابق توصیه ارسطو، در پایان بندی درست تراژدی لازم است نیکان از سعادت به شقاوت نیفتند (و بدکاران هم از شقاوت به سعادت نرسند) زیرا این اتفاق ترس و شفقت را اضافه نمی‌کند، بلکه نفرت و اشمئزاز را می‌افزاید. در نظام هنرشناسی ارسطویی، این رویکرد اخلاقی مقصود و هدف مطلوب تراژدی است که باید آن را مراعات کرد. در نگاه ارسطو، شفقت نسبت به کسی است که مستحق این شقاوت نیست و ترس در مورد کسی است که شبیه به ماست. از همین روست که ویژگی پسندیده بودن سیرت افراد مورد توجه ارسطوست. از نظر وی، خاتمه داستان باید از خود داستان برآید و گره‌گشایی از وقایع به خدایان نسبت داده نشود. چون منطقی و انتظام اثر که نتیجه التزام به مفاد قیاس کاذب و ماحصل تعهد به لذت زیبایی‌شناختی ناشی از حل و فصل منطقی است، مستلزم تدریجی بودن و طبیعی بودن رویدادهاست (ارسطو، ۱۳۸۸: ۷۷).

از نگاه ارسطو، در نمایش‌نامه تصویر ارائه می‌شود و استدلال مستقیم غایب است. در عین حال توجه به زمینه و گوینده گفتار و کردار مهم‌تر از دآوری صرف در باب آن است. همچنین در وقت نمایش امور خلاف اخلاق باید جمیع جوانب را نظر کرد. گویی منظور این است که باید موضع شاعر را دریافت. خلاصه که امر ناشایست را بدون ضرورت نباید در شعر وارد کرد (همان: ۱۱۷).

در نهایت ارسطو ایرادی را طرح کرده که طبق آن، از آن‌جا که مخاطب تراژدی همه هستند، پس این هنر پست است و زوائد زیادی دارد. اما مخاطب حماسه خواص و برگزیدگان‌اند و از این رو حماسه بالاتر از تراژدی است. پاسخی که ارسطو بیان می‌کند این است که تراژدی به سبب محتوای متعالی، وضوح و روشنی مضاعف و پیام جمع و جورتر خود، بر حماسه ارجح است (همان: ۱۲۱).

از این همه به این نقطه می‌رسیم که تعهد هنرمند به زیبایی اخلاق محور- یا همان اعتدال اخلاقی رایج در اندیشه ارسطو (ارسطو، ۱۳۸۲: ۲۱۳-۲۱۴ و ارسطو، ۱۳۹۲: ۱۱۲-۱۳۲)- سرماندگاری هنر او و رمز گرایش به هنر از سوی مخاطب است. ویژگی این زیبایی اخلاق محور به صورت خلاصه چنین است: الف) رعایت نظم و تناسب در اجزاء و کلیت متن.

ب) پیروی هنرمند از قواعد اجتناب‌ناپذیری که سرنوشت متن را رقم می‌زند.

ج) توجه او به نتیجه‌گیری ایجابی و موثر از هنر برای مخاطب و پرهیز از تربیت سوء مخاطب، در عین گسترش نگاه مخاطب به جوانبی تازه از حیات.

با بازگشت به بحث ترجمه، می‌توان همین رویکرد اخلاقی و زیبایی‌شناختی را در مسیر و فرآیند ترجمه نیز در نظر گرفت. به این بیان که مترجم نیز تلاش می‌کند با قدم نهادن به مسیر مطلوب هنر، راه ارتقاء دانش و بینش مخاطبان خود را پیموده و از رسالتی مشابه با وظیفه اخلاقی هنرمند تبعیت نماید.

در قیاس با سه فراز پیش، به نظر می‌رسد رسالت مترجم در رعایت جوانب اخلاقی و زیبایی‌شناختی ترجمه و حفظ اعتدال در آن چنین است:

الف) رعایت نظم و تناسب در ترجمه؛ در این چشم‌انداز، مترجم نیز به سیاق هنرمند، می‌کوشد تا متنی یک دست را در زبان مقصد ارائه نماید. توجه به یک‌دست بودن معادل‌ها و حتی رسم الخط در زبان مقصد و التفات به سجع و قافیه و آرایه و بدیع به صورتی متناسب و عاری از فراز و فرود، از رسالت زیبایی‌شناختی مترجم در این بخش بر می‌خیزد. این کنش زیبایی‌شناسانه در عین تبعیت از قواعد هنری، به ملاحظات اخلاقی متعهد مانده و با وفاداری به ساختار زبانی متن در عالم مبدأ، ابداعات زیبایی‌شناسانه را به الزامات اخلاقی مقید می‌نماید.

ب) پای بندی به قواعد مضمونی حاکم بر متن و تبعیت از منطق درونی و ارزشی اثر؛ در این بخش تلاش مترجم از حیث گزینش واژگان و یک دست بودن فراز و فرود متن به شکلی متناسب با متن اصلی و نهایتاً خوانا بودن کلیت اثر، نمود قابل توجهی می‌یابد. تاکید بر وضع جاری و نه نقطه آغازین متن از این روست که در نظریه‌های ادبی معاصر، تلقی متن به مثابه محصولی برخاسته از بستر اجتماعی باعث زدودن رازهای پنهان از متن مبدأ نیز خواهد شد. (Bermann, Sandra and Wood, 2005: 91) در اندیشه ارسطویی نیز آن چه مهم است، تبعیت از منطق معنایی متن مبدأ و انعکاس آن به شکلی قابل فهم در زبان مقصد است. در واقع اگر در بخش اول مترجم به رعایت صورت ترجمه نظر دارد، در این جا او به روح معنایی و خطوط ارزشی دو متن مبدأ و مقصد نظر می‌کند.

ج) توجه به پیامدهای متن برای زبان مقصد؛ در این گام، مترجم اثری را وفادارانه منتقل می‌کند که این انتقال از حیث اخلاقی قابل ستایش است. در عین حال، مترجم به زوایا و اختلافات فرهنگی کاربران دو زبان نیز توجه کرده و تلاش می‌کند در عین گسترش نگرش مخاطبان خود در زبان مقصد، حریم و حرمت آنان را مراعات کرده و به یکباره با برگردان مفاهیم و مناظری یک سره خارج از عرف فرهنگی مقصد، از هیجان زدگی و تکه پاره شدن زیست‌جهان مقصد اجتناب کند.

کواپن در مقاله‌ای به نام «معنا و ترجمه» یادآوری می‌کند که تفاوت‌های فرهنگی یکسان نیست در زبان‌هایی که از حیث ریشه‌ای (خانوادگی) به هم نزدیک یا از هم دور هستند (Venuti, 2000: 95). توجه مترجم به این بعد از ترجمه و تلاش او برای گزینشی متناسب با فرهنگ مقصد، برجسته‌ترین کنش زیبایی‌شناسانه و اخلاقی اوست. زیرا در این‌جا مترجم در عین وفاداری به لفظ و قاعده لغوی زبان مبدأ و در عین مراعات منطق درونی متن اصلی، در برگرداندن آن‌چه دریافته با احتیاط عمل می‌کند و نبوغ زیبایی‌شناختی خود را در مسیر اخذ و گزینش بهترین معادل فرهنگی و متناسب با متن مقصد، صرف خواهد کرد. این همان نقطه اعتدال در همزیستی وجوه اخلاقی و زیبایی‌شناختی در ترجمه است که از پس مشاهده ترجمه به مثابه یک محصول هنری و با اقتباس از همراهی زیبایی و اخلاق در بوطیقا، قابل استنباط است. جدول زیر خلاصه‌ای از همبستگی زیبایی و اخلاق در آفرینش هنری را در قیاس با وضع مشابه این همبستگی در فرایند ترجمه ارائه می‌کند:

وجه اشتراک	فرآیند ترجمه	آفرینش هنری
رعایت نظم و تناسب شکلی در اثر	پیگیری مترجم برای ارائه محصولی یک‌دست به زبان مقصد	رعایت نظم در کلیت اثر و تناسب در چینش جزئیات محصول هنری
توجه به روح معنایی و بعد ارزشی واژگان	حفظ شاکله معنایی متن و تبعیت از منطق معنایی اثر مطابق با متن مبدأ	الزام به منطق درونی اثر هنری و رعایت پیوستگی عناصر مضمونی
تعادل میان وجوه اخلاقی و زیبایی‌شناختی اثر	ترجمه فرهنگی و گزینش مناسب‌ترین معادل‌ها متناسب با فرهنگ مقصد در عین توجه به گسترش زیست‌جهان مخاطب	توجه به ارتقاء نگاه مخاطب در عین رعایت حریم‌های مشترک و مختص اخلاق میان آن‌ها

نتیجه‌گیری

در ترسیم قرائت خود از ترجمه به مثابه یک هنر، طی استناد به بوطیقا، چهار شباهت را برجسته یافته و براساس آن‌ها کاربرد اصطلاح هنر ترجمه را روا دانستیم. همچنین با فراغت از طرح این چهار شباهت، فایده این قرائت را که همان وجه کاربردی مقاله است، در گام پنجم متن خود تقریر نمودیم. حاصل کلام در پنج فراز پیش چنین است:

الف) نخستین گام آفرینش هنری از مشاهده محیط می‌گذرد که این فرایند، معادل با خوانش متن در فرآیند ترجمه است. پیداست که مشاهده هنرمند از محیط و قرائت مترجم از متن مبدأ، هر دو محتاج دقتی فراتر از مشاهدات سریع و خوانش‌های گذراست. در هر دو فرایند مطرح در این مقاله، مشاهده و خوانش با هدف تقلید و تکرار صورت می‌گیرند و نخستین گام برای پیمودن آفرینش هنری و آغاز به کار صنعت مترجمی طی می‌شود.

ب) در گام دوم هنرورزی و مترجمی، هدف از مواجهه با پدیده محیط و متن، در قامتی تازه ترسیم می‌شود. در این گام، فهم معنی درونی و نهایی متن (یا همان عصاره کلام مولف) برای مترجم برجسته می‌شود و متقابلاً، درک کردار (کنش) یک فعل نیر برای هنرمند موضوعیت می‌یابد. از این رو فهم معنی متن به مثابه درک کردار شخصیت، وجه شبه در تقریب دو فرآیند آفرینش هنری و صنعت مترجمی خواهد بود. ج) باز آفرینی متن به مثابه بازنمایی تصویر، سومین مورد مشابهت میان هنر و ترجمه است. در این فرآیند مشترک، هنرمند با آنچه از مشاهده و تقلید کردار آموخته، به بازآفرینی الگوی اولیه پرداخته و آن را در قامتی تازه‌تر حاضر می‌سازد. در مجاورت عمل هنرمند، مترجم نیز پس از خوانش اولیه از متن و دریافت هسته مرکزی معنا و مراد مولف، به راهبرد ترجمه دست یافته و بازآفرینی متن مترجم در قالب زبان مقصد را به پیش خواهد برد.

د) در نهایت، تشابه واژه‌گزینی مترجم با صنعت‌ورزی شاعرانه و هنرمندانه نیز قابل تعقیب است. در این مسیر مشترک، هم هنرمند و هم برگرداننده متن، کوشش خود را در مسیر گزینش تعابیر متعالی و مجازات و استعارات متناسب، صرف خواهند کرد. در این جا، هم مترجم و هم هنرمند، ضمن گذراندن مراحل سه‌گانه پیش، با گذار از رویت، گزینش و بازتولید، تمرکز خود را به متن متولد شده و هنر به سرانجام رسیده معطوف نموده و صیقل زدن به محصول نهایی را طلب می‌کنند. در این گام، طبع هنرمندانه و صرافت شاعرانه اصلی‌ترین شرط در پردازش صنعت و تقدیم فرآورده واپسین به مثابه ترجمه و هنر، خواهد بود.

و) در جهت تقریر فایده قرائت فوق، با ترویج استعاره هنر ترجمه به عنوان یک تعبیر رایج، کارکرد اخلاقی و زیبایی‌شناختی هنر و وظایف هنرمند در تحقق آن را به ترجمه و رسالت مترجم نیز تسری می‌دهیم. به این بیان که مترجم ضمن تقلید وفادارانه یا بازنمایی خلاقانه از متن مبدأ، پس از تصمیم اخلاقی به ترجمه و ترویج اثر، به آثار زبانی و فرهنگی ترجمه خود التفات خواهد یافت. در این مسیر، وی در عین رعایت حال مخاطبان خود در زبان مقصد به تازه کردن بینش و نگرش آنان نیز توجه می‌کند که این نگاه دو سویه، مرکز ثقل اعتدال در مراعات جوانب زیبایی و اخلاق در تعاملات فرهنگی جوامع خواهد بود.

پی‌نوشت‌ها

- ۱- لازم به تاکید است که بحث تطبیقی جاری میان ترجمه و هنر، محصور در مواردی است که هنرمند و مترجم موضوع فعالیت خود را شخصا برگزیده و از این رو آن را واجد ارزش انگاشته و به امضاء خود مزین سازند. پیداست در غیر این صورت، یعنی در موردی که ترجمه از روی اکراه صورت گرفته و یا هنر به قید سفارش زیور یافته است، مجالی برای این‌گونه تاملات باقی نخواهد بود.
- ۲- تمام جداول استفاده شده در این مقاله که اشاره به هیچ منبعی در آن نشده است برداشت‌های نویسنده مقاله می‌باشد.

References:

- Aristotle (2004), *Akhlak e Nicomachus*, Persian translation by Mohammad Hassan Lotfi, Tehran: Tarh e Now.
- Aristotle (2009), *Darbabe Honar e Sher*, Persian Translation by Soheil Mohsen Afnan, Tehran: Hekmat pub.
- Aristotle (1973), *Fan al-Sha'er*, Abdul Rahman Behdwi's research, Dar Al-Qaafa.
- Aristotle (2014), *Khatabe*, Persian Translation by Ismail Sa'adat, Tehran: Hermes.
- Aristotle (2007), *Metaphysics*, Persian Translation by Sharfaddin Khorasani Translation, Fourth Edition, Tehran: Hekmat.
- Plato (2002) *Doreye Asare Aflaton*, Persian Translation by Hasan Lotfi, Tehran: Kharazmi.
- Bermann, Sandra and Wood (Edit) (2005) Michael, *Nation, language, and the ethics of translation*, Princeton University Press.
- Koskinen, Kaisa, (2000) *Beyond Ambivalence; Postmodernity and the Ethics of Translation*, University of Tampere.
- Meschonnic, Henri, (2011) *Ethics and Politics of Translating*, Translated and edited by Pier-Pascale Boulanger, Benjamins Translation Library.
- Venuti, Lawrence (Edit) (2000) *the Translation Studies Reader*, Routledge.